

”Siellä pitäis jokaiselle olla paikka, mettässä” –
Luontosuhde pohjoissuomalaisessa
metsästyskulttuurissa 2000-luvulla

Sini Säkkinen
Kandidaatintutkielma
Kulttuuriantropologia
Oulun Yliopisto
Kevät 2022

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet.....	3
1.2. Aineistot ja menetelmät	3
1.3. Ympäristöantropologia ja luontosuhde	4
2. Metsästäjän luontosuhteen yhteiskunnallinen viitekehys	8
3. Metsästäjän luontosuhde 2000-luvulla	11
3.1. Metsästäjän paikkasuhde luontoon	11
3.2. Metsästäjän kokemuksellinen luontosuhde.....	14
3.3. Metsästäjän käytännöllinen luontosuhde	17
3.4. Metsästäjän eläinsuhde	19
4. Yhteenveto	25
Lähteet	27
Liitteet	30

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä pyrin tutkimaan metsästyksen liittyvää luontosuhdetta 2000-luvulla. Pohjaajatuksena tälle valitsemalleni aiheelle on huoli luonnosta ja ihmisen luonnosta vieraantumisen. Ihmisen luontosuhde on keskeinen inhimillistä käyttäytymistä ohjaaviin asenteisiin vaikuttava tekijä. Vahva kiintymyssuhde luontoon saa aikaan halun suojella luontoa, kun taas luonnosta vieraantuminen synnyttää välinpitämättömyyttä. Luontoon liittyvä toiminta taas muokkaa luontosuhdetta. Kulttuurisesti rakentunut luontosuhde ja ihmisen käyttäytyminen vaikuttavatkin vastavuoroisesti toisiinsa. Siispä ihmiskunnan luontoyhteyden ja luontosuhteen vahvistaminen olisi kenties yksi hyvä keino saada ihmiset toimimaan luonnolle edullisella tavalla. Koska kaiken tarkoituksenmukaisen muutoksen taustalla täytyy olla ymmärrystä niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat muutokseen, on meidän ymmärrettävä luontosuhteen rakentumista, jotta voisimme tarkoituksenmukaisesti vahvistaa sitä. Antropologia on ymmärryksen pyrkivänä tieteenä hyvä näkökulma luontosuhteen tarkastelulle ja sen ulottuvuuksien ymmärtämiselle.

Koska ihmiskunnan luontosuhde on kokonaisuutena tietysti liian laaja aihe tarkasteltavaksi, valitsin tarkasteltavaksi tutkimuksen kohteeksi pohjoissuomalaiset metsästäjät. Metsästys on yksi luontoon liittyvän toiminnan muoto, joka sisältää useita erilaisia luontosuhdetta rakentavia ulottuvuuksia. Metsästys on myös ihmiskunnan ikaikainen elinkeino ja yksi varhaisimpia luontoyhteyttä rakentavia toiminnallisia suhteita luontoon. Nykyinen 2000-luvun metsästys onkin tämän vanhan elinkeinoperinteen jatkumoa (Malinen & Väänänen 2006: 5.) Keskeisinä teemoina metsästäjän luontosuhteessa käsittelen paikkakiintymystä, luonnon kokemista, käytännöllistä suhdetta luontoon sekä eläinsuhdetta. Lisäksi tarkastelen myös luontosuhteeseen liittyvää yhteiskunnallista viitekehystä metsästyksen kulttuurihistoriallisen muutoksen sekä haastattelemieni metsästäjien kokemusten kautta.

Työni tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millainen on metsästyksen liittyvä luontosuhde 2000-luvulla?
2. Miten metsästyksen liittyvä luontosuhde on muuttunut 1500-luvulta alkaen?

1.2. Aineistot ja menetelmät

Toteutin tätä opinnäytetyötä varten kaksi haastattelua ja näiden lisäksi hyödynsin kirjallisia aineistoja sekä painetussa että sähköisessä muodossa. Ennen haastattelujen toteuttamista täytin tietosuojan ennakoarvioinnin. Haastateltavat saivat ennen haastattelun aloittamista luettavakseen tietosuojailmoituksen sekä allekirjoitettavakseen suostumuslomakkeen. Koska toinen haastatteluista tapahtui puhelimitse, käytiin sen yhteydessä tietosuojailmoitus ja suostumuslomake läpi suullisesti. Toteutin kaksi haastattelua maaliskuussa 2022 puolistrukturoituina haastatteluina teemalistaa apuna käyttäen. Haastatteluissa keräsin tietoa haastateltavien metsästysharrastuksesta ja luontosuhteesta. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroin ne käyttäen informanteista peitenimiä. Haastattelunauhoitteet sekä -litteraatit ovat mahdollista jatkotutkimusta varten sähköisesti arkistoituina omassa henkilökohtaisessa arkistossani salasanalla suojatussa kansiossa. Haastatteluissa käyttämäni teemalista löytyy tämän työn lopusta Liitteet-osiosta.

Haastattelut sujuivat hyvin ja aihe tuntui olevan lähellä sydäntä myös informanteilleni. Ensimmäinen haastattelu tapahtui 16.3.2022 kasvokkain Kemijärvellä isäni kotona, jonne kutsuimme isälleni entuudestaan tutun haastateltavan lounaalle. Lounaaksi söimme teemaan sopivasti hirvenlihasta tehtyä kuivalihakeittoa. Lounaan ja kahvittelujen jälkeen aloitimme haastattelun. Informantti kertoi mielellään paljon metsästystarinoita ja -muistoja ja ensimmäinen haastattelu kestitkin yli tunnin. Kävimme haastattelun aikana etukäteen valmistelemäni teemalistan läpi ja sain informatiivisia vastauksia kaikkiin kysymyksiini. Toisen haastattelun toteutin seuraavana päivänä, eli 17.3.2022, puhelimitse Kemijärvellä. Toinen haastateltava oli itselleni tuttu ystävä. Toinenkin haastattelu sujui mukavasti, vaikka se tapahtuikin puhelimitse. Toinen haastattelu jäi edellistä lyhyemmäksi, mutta sain silti hyvin vastauksia kysymyksiini. Informantit ovat sopivasti keskenään erilaisia. Toinen informanteista on 60-69-vuotias mies ja toinen 20-29-vuotias nainen, joten sain hyvin sekä pidempään metsästyspiireissä mukana olleen miesharrastajan näkökulmaa että nuoremman naiharrastajan näkökulmaa. Tästä informanttien erilaisuudesta huolimatta haastatteluista löytyi kuitenkin paljon mielenkiintoisia samankaltaisuuksia.

1.3. Ympäristöantropologia ja luontosuhde

Tämän opinnäytetyöni näkökulma on ympäristöantropologinen, sillä juuri ympäristöantropologialle keskeistä on tutkia ihmisten ja ympäristön välisiä vuorovaikutussuhteita. Lisäksi etenkin nykyään ympäristöantropologian keskeisenä tavoitteena on yhä kiireellisemmin etsiä ratkaisuja ympäristön tuhoutumisen estämiseksi (Kopnina & Shoreman-Ouimet 2013: 1,8). Vaikka antropologian menetelmät soveltuvat parhaiten rajattujen paikallisten ilmiöiden tutkimiseen, antavat nämä

paikallistason ilmiöt tietoa myös laajemmista kokonaisuuksista. Siispä myös antropologinen pienen mittakaavan tutkimus voi tarjota hyödyllistä tietoa laajoista teemoista ja oikeastaan suuret maailmanlaajuiset ympäristöongelmat vaativatkin sekä paikallisen että globaalien tason ymmärryksen yhdistämistä. (Orr & Lancing & Dove 2015: 156; Kallinen & Nygren & Tammisto 2012: 10.) Tässä työssä pyrin lähentämään laajaa teemaa, eli länsimaista luontosuhdetta, rajatun yhteisön, eli suomalaisten metsästäjien, kautta.

Perinteisesti antropologiassa tutkittiin ”primitiivisiä” kulttuureja, joiden uskottiin olevan lähempänä luontoa kuin muiden kulttuurien. Moderni kehitys yhdistettiin sosiaalisen maailman ja luonnollisen maailman eroamiseen toisistaan. Kuitenkin sen sijaan, että modernisaatio olisi erottanut ihmiskuntaa luonnosta, ovat ihmiskunnan aiheuttamat luontovaikutukset vain lisääntyneet. (Orr ym. 2015: 156.) Tätä luonnon ja kulttuurin toisistaan erottamista onkin alettu kyseenalaistaa ja pohdinnat ovat yhä enemmän keskittyneet luonnon ja kulttuurin välisten moninaisten yhteyksien tarkasteluun. Ympäristöantropologian piirissä on oltu pitkään kiinnostuneita ihmisten toimeentulomuodoista ja niihin liittyvistä ekologisista toimintamalleista (Kallinen ym. 2012: 9-11). Kuitenkin metsästäystä käsittelevissä antropologisissa tutkimuksissa on usein keskitytty metsästyksen sellaisissa kulttuureissa, joissa se on edelleen yhtenä keskeisenä elinkeinona ja siten hyvin keskeinen osa koko yhteisön elämää. Siispä huomio onkin ollut paljolti alkuperäiskansojen metsästyksen liittyvissä rituaaleissa ja uskomuksissa ja länsimaisten ihmisten harrastusmetsästyksen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tässä työssäni pyrin tarkastelemaan metsästäystä länsimaisen ihmisen luontosuhteen rakentajana yhteiskunnassa, jossa elanto ei tule enää yksilön työn kautta suoraan luonnosta. Luonnon ja luontosuhteen historiallisuus ja paikallisuus ovat myös yleisiä ympäristöantropologisia teemoja, joita käsittelem metsästäjän luontosuhdetta tarkastellessani (Kallinen ym. 2012: 11). Paikka ja maisema ovat olleet merkittäviä antropologian tutkimuskohteita 1990-luvulta lähtien. Paikkaa on ymmärretty toisaalta osana abstraktia tilaa, jossa käsitys paikasta muodostuu konkreettisen kokemuksen jälkeen rajaamalla tietty piste tilasta, toisaalta siten, että paikka ja maisema hahmottuvat havainnoinnin hetkellä kokemuseräisesti. Yhä enemmän on suosittu jälkimmäistä ajatusta paikan kokemuksellisuudesta ja henkilökohtaisuudesta. Paikka on myös monin tavoin yhteydessä aikaan ja erilaisiin yhteiskunnallisiin kerroksiin. (Kallinen ym. 2012: 17-19.) Käsittelemkin omassa kappaleessaan luontoa metsästäjälle henkilökohtaisena paikkana. Ympäristöantropologia on keskeisesti kiinnostunut myös nykyisissä kulttuureissa vallalla olevasta hyvin ihmiskeskeisestä ajattelusta, jossa muu luonto nähdään lähinnä sen hyödyntämisarvon kautta. Esimerkiksi eläimet nähdään ihmiskeskeisessä ajattelussa vain kulttuurisen toiminnan kohteina olevina objekteina. (Kopinina & Shoreman-Ouimet 2013: 5.) Metsästäjän eläinsuhteen tarkastelun yhteydessä sivuan

myös tätä aihepiiriä, kun pohdin, millä tavalla elämyksellinen näyttäytyy metsästyksessä ja asettaako metsästäminen toimintana eläimen ja ihmisen tasaveroisiksi toimijoiksi.

Jotta voidaan tutkia metsästäjän luontosuhdetta, on syytä ensin rajata ja määrittää opinnäytetyöni keskiössä olevaa luontosuhde-termiä. Luontosuhteeseen liittyy monenlaisia ulottuvuuksia, joita erittelen seuraavaksi lähdekirjallisuuden kautta. Kenties aivan aluksi on kuitenkin lähdettävä liikkeelle käsitteestä *luonto*, jotta voidaan määrittää siihen liittyvää suhdetta. Modernissa tieteellisessä ajattelussa on tyypillisesti nähty olevan vain yksi todellisuus, jota tiede pyrkii selittämään. Antropologisessa luonnon ja luontosuhteen tarkastelussa tämä on näyttäytynyt siten, että on ajateltu olevan vain yksi yhteinen luonto, jolle eri kulttuurit antavat omia merkityksiään. Näistä merkityksistä tutkija sitten pyrkii tuottamaan tietoa. 1980- ja 1990-luvuilla kuitenkin kyseenalaistettiin länsimaisen tiedon asemaa ainoana oikeana tietona ja esitettiin, että tutkittuihin kulttuureihin tulee suhtautua vakavasti eikä vain pakottaa niitä sopimaan länsimaisilla käsitejärjestelmillä selitettäväksi. Siispä nykyisin yleisempää on ajatella, että jokaisella kulttuurilla on sekä oma luontonsa että oma suhteensa tähän luontoon ja näitä tulee tutkia omina totuuksinaan. (Kallinen ym. 2012: 15-16.) Siispä erityisesti antropologisessa tarkastelussa luonnosta täytyy puhua kulttuurisesti rakentuneena käsitteenä, joka saa erilaisia määrittelyjä ja merkityksiä eri yhteisöissä ja eri viitekehyksissä. En siis edes pyri käsittelemään luontoa tässä työssä universaalina objektina, vaan lähestyn sitä tietyistä kulttuurisista näkökulmista käsin. Tässä opinnäytetyössä lieneekin hyödyllisintä käyttää lähtökohtana luonnon määrittelylle nykyajan länsimaiselle maailmankuvalle tyypillistä luonto-kulttuuri kahtiajakoa, jossa luonnolla tarkoitetaan ihmisyhteisöjen välittömän toiminnan ulkopuolista materiaalista todellisuutta, johon kuuluvat kasvit, eläimet sekä maisema vastakohtana ihmiselle ja ihmisen luomuksille (Ducarme & Couvet 2020: 4; Franco & Shanahan & Fuller 2017: 2). Toteutanhan tätä työtä länsimaisen kulttuurin kontekstissa. Metsästyksen yhteydessä tarkoitan luonnolla ensisijaisesti sitä ympäristöä, jossa metsästäminen tapahtuu, sekä siinä olevia eliöitä. Työssäni pyrin osin kuitenkin myös tarkastelemaan sitä, miten metsästäjät itse kokevat luontokäsitteen, jotta pystyn tutkimaan suhdetta tähän nimenomaiseen metsästäjän omaan luontoon.

Jarno Valkosen (2013) mukaan kaikkein merkittävimpiä ihmisten luontosuhteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat luontoon liittyvät toiminnalliset suhteet. Paikantuneet ja käytännölliset vuorovaikutussuhteet luontoon vaikuttavat suuresti ihmisten luonnolle antamiin merkityksiin. Toiminnallisuuden suuresta merkityksestä huolimatta Valkosen mukaan ei kuitenkaan pidä sivuuttaa luontosuhteen monitahoista olemusta, vaan on selvää, että myös erilaiset arvot ja asenteet vaikuttavat osaltaan näihin käytännön vuorovaikutussuhteisiin. (Valkonen 2013: 6-7.) Jarno Valkonen ja Leena

Suopajärvi (2003) esittävät lisäksi, että luontosuhde on sekä tilannesidonnaista ja käytännöllistä että ideaalista ja symbolista. Käytännöllistä ja tilannesidonnaista se on heidän mukaansa siksi, että ihmisten luontokäsitykset rakentuvat arkisessa elämässä keskinäisen kanssakäymisen kautta. Ideaalista ja symbolista se taas on siksi, että käsitykset ja näkemykset luonnosta ovat aina taustaltaan kulttuurisesti määriteltyjä. Ihmisyhteisössä on aina olemassa jokin normatiivinen näkemys siitä, millä tavoin on toimittava suhteessa luontoon. (Valkonen & Suopajärvi 2003: 7.) Luontosuhde on Valkosen mukaan myös jokaisen ihmisen kohdalla aina suhde johonkin tiettyyn luontoon, ei niinkään luontoon abstraktina kokonaisuutena. Ihmisen henkilökohtaisen elämänpolun varrelta karttuu tietoa ja kokemuksia, jotka rakentavat hänen luontosuhdettaan tietynlaiseksi. Näitä henkilökohtaisia kokemuksia kehystää tietysti myös yhteiskunnallinen konteksti, jossa luontosuhde saa tietynlaiset lähtökohdat. Siispä luontosuhde muodostuu kerroksittain yksilön vuorovaikutuksesta sekä luonnonympäristön kanssa että sosiaalisen ympäristön kanssa (Valkonen 2013: 7-8) Yksilön luontosuhteen muodostumisessa keskeisessä asemassa ovat siis toiminnalliset suhteet, jotka synnyttävät ihmiselle tietynlaisia luontokokemuksia. Näihin kokemuksiin ihminen reagoi oman elämäkokemuksensa sekä vallitsevan yhteiskunnallisen viitekehyksen kautta.

Ives ym. (2018) taas esittävät artikkelissaan ihmisen luontoyhteyden muodostuvan viidestä eri osasta, joita ovat materiaaliset yhteydet, kokemukselliset yhteydet, kognitiiviset yhteydet, emotionaaliset yhteydet ja filosofiset yhteydet. Materiaaliset yhteydet tarkoittavat luonnon materiaalien resurssien hyödyntämistä, kuten metsästyksessä luonnonvaraisista eläimistä saatava liha ja muu materiaallinen hyöty. Kokemukselliset yhteydet tarkoittavat esimerkiksi luonnon virkistyskäyttöä, johon metsästyksen voidaan lukea. Kognitiiviset yhteydet tarkoittavat esimerkiksi tietoa, uskomuksia ja asenteita. Emotionaaliset yhteydet tarkoittavat luontoon liittyviä tunnesiteitä ja -reaktioita. Filosofiset yhteydet tarkoittavat laajemmin näkökulmia ihmiskunnan suhteesta luonnonympäristöönsä (Ives, Abson, Von Wehrden, Dorninger, Klaniecki & Fischer 2018: 1389). Näitä luontoyhteyden eri osaluokkia ei voida Ivesin ym. mukaan käsitellä toisistaan irrallisina, jos tahdotaan ymmärtää luontoyhteyttä kokonaisuutena, sillä nämä eri ulottuvuudet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Ives ym. 2018: 1391). Ivesiä ym. mukailten voidaan siis sanoa, että ihmisen luontosuhde muodostuu luonnon materiaallisen hyödynnyksen ja luonnosta saatavien kokemusten; luontoon liittyvien tunteiden, tiedon, arvojen ja asenteiden sekä laajemman maailmankatsomuksen yhteisvaikutuksesta.

Tässä työssä tarkoitan luontosuhteella ihmisen henkilökohtaista, mutta kulttuurisessa viitekehyksessä muodostuvaa, monitahoista suhdetta johonkin tiettyyn paikantuneeseen luontoon. Luontoon luen kuuluvaksi sellaisen elottoman ja elollisen ympäristön, joka ei ole ihmisen rakentamaa tai päätoimisesti asuttamaa. Pyrin tässä opinnäytetyössä selvittämään sitä, millainen on metsästäjän paikantunut luonto, johon hän rakentaa toiminnallista suhdetta metsästäessään. Pyrin myös ottamaan metsästäjän luontosuhdetta tarkastellessani huomioon niitä erilaisia sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, joiden kautta ihmisen luontosuhde rakentuu ja muovautuu.

2. Metsästäjän luontosuhteen yhteiskunnallinen viitekehys

Jotta voidaan ymmärtää metsästyksen sosiokulttuurista viitekehystä 2000-luvulla, on ensin hyvä käydä lyhyesti läpi metsästyksen yhteiskunnallisen aseman ja metsästyskulttuurin historiallista muutosta. Erätalouden juuret ovat pitkällä Suomen historiassa ja vielä keskiajalla se oli yksi keskeinen osa talonpoikien toimeentuloa karjanpidon ja maanviljelyksen rinnalla. Lihan lisäksi erityisesti turkikset olivat tärkeitä, sillä niitä käytettiin veronmaksussa ainakin sisämaassa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Turkiksia käytettiin lisäksi myös talvisin lämmikkeenä esimerkiksi reellä matkustettaessa (Vuorela 1975: 21; Huldén 2006: 10-11.) Kuitenkin eränkäynti on ollut keskiajalla jo selvästi ainoastaan sivuelinkeino maatalouden ollessa pääosainen elinkeino. Keskiajan lopulle tultaessa verotkin maksettiin pääasiassa viljalla ja rahalla. Vain Pohjois-Suomessa päätoiminen eräkausi jatkui vielä keskiajallakin. (Huldén 2006: 10-11.) Elinkeinorakenne muuttui pohjoisessa kuitenkin selvästi muuta Eurooppaa hitaammin, joten myös vanhakantaiset metsästystavat säilyivät muun muassa juuri Suomessa pidempään. Vielä 1900-luvulla saatettiin ainakin syrjäseuduilla kuvata pyyntielinkeinon liittyviä sielu-uskon mukaisia tapoja. Niissä ihminen ja kulttuuri nähtiin osana luontoa ja ihmisten ja eläinten sielut osana kiertokulkua, jota tuli ylläpitää kunnioituksen ja sitä osoittavien rituaalien kautta. Esimerkiksi karhun useat kiertonimitykset juontavat juurensa ajatuksesta, jossa eläintä pidetään ihmiskieltä ymmärtävänä olentona ja siksi sen nimeä ei saa pyynnin yhteydessä mainita, jotta eläin ei tietäisi metsästäjien olevan liikkeellä. (Ylimaunu 2002: 117-119.)

Varsinainen järjestäytynyt metsästys alkoi Suomessa, kun vuonna 1865 sallittiin ensimmäisten metsästysseurojen perustaminen (Kairikko 2006: 16). Vuonna 1921 perustettiin Suomen Yleinen Metsästäjäliitto järjestämään ja valvomaan seurojen toimintaa. Maailmansotien aikaan seurojen toiminta kuitenkin seisahtui ja metsästystä harjoitettiin lähinnä kotirintamalla lisäravinnon tarpeeseen. Rauhan tultua seurojen toiminta alkoi kuitenkin pikkuhiljaa jälleen elpyä. Sotien jälkeen merkittävässä asemassa järjestäytyneen metsästystoiminnan elvyttämisessä oli Suomen

Metsästäjäliitto, jolla olikin tärkeä rooli esimerkiksi metsästäjien koulutuksen järjestämisessä, julkaisutoiminnassa, uuden metsästyslain valmistelussa sekä toimintojen koordinoinnissa (Kairikko 2006: 19-22). 1980-luvulla metsästäjäyhteisössä alkoi kasvaa huoli nuorten metsästäjien vähydestä. Uusia nuoria metsästäjiä kyllä aloitti joka vuosi, mutta seuroissa ja hirviseurueissa keski-ikä oli kuitenkin korkea. Seurat alkoivatkin kampanjoimaan saadakseen uusia jäseniä, mutta tämä tuotti tulosta vain joillakin alueilla (Kairikko 2006: 26.) Toisessa haastattelussa nousi esille myös tämä seuratoiminnan ”ukkoutuminen”.

”Ja siinä on osaksi ongelma ollu monesti mitä lukenu on, että nuorilla on vaikea päästä seuraan. Varsinki etelässä. Katokko ne on ukkoutuneet. Niin ne ei oikein, jos ei maanomistaja ole, että maata tuo tullessaan, nii hirviän vaikea päästä niinko harrastuksiin mukaan.” (Mänty, 60-69)

Naismetsästäjien osuus oli vielä ennen 1900-luvun viimeistä vuosikymmentä hyvin vähäinen, mutta tilanne alkoi muuttua nopeasti 1990-luvun alussa. (Kairikko 2006: 26). Naisten määrän muutos metsästäjien keskuudessa mainittiin myös molemmissa haastatteluisissa.

”Ja siellä on niinko se on hatun noston arvonen että nykyään naisekki on ruvenneet, nuoret naiset ja vanhemmatki naiset nii on ruvenneet [metsästämään]. Ja se on meleko iso rosentti jo näissä uusissa mettästäjä- jotka on mettästäjäutukinnon käyneet tai mettästyskortin käyneet nii naisia on siinä.” (Mänty, 60-69)

”No ehkä niinku naisten osuus metsästäjissä on lisääntyny ja se ei ehkä enää oo niin semmonen kummallinen asia ulkopuolelta tulevillekkaan.” (Paju, 20-29)

Vahinkoeläinten hävittäminen on ollut historiallisesti tärkeä metsästäjien tehtävä. Jo keskiaikaisessa lainsäädännössä määrättiin rahvaan velvollisuuksista osallistua vahinkoeläinten, kuten suden, metsästyksen. Vuoden 1647 metsästyslaissa määrättiin maksettavaksi tapporahaa suurpetojen hävittämisestä. (Huldén 2006: 11.) Vuoden 1898 metsästysasetuksessa määriteltiin vahinkoeläimiksi kaikki eläimet, joiden uskottiin aiheuttavan ihmisen toimeentulolle harmia. Valtion varoista maksettiin tapporahaa suurpedoista ja ketusta ja lisäksi kunnat maksoivat tapporahaa haitallisina pidetyistä linnuista. Samassa asetuksessa lueteltiin myös hyödylliset riistaeläimet, joille säädettiin metsästysajat. Vuonna 1934 vahvistettiin jälleen uusi metsästyslaki, jossa yhä määrättiin jokaiselle kansalaiselle kuuluva oikeus metsästä milloin ja missä tahansa karhua, sutta, ahmaa sekä ilvestä (Kairikko 2006: 17-18.) Petoeläinten vainoaminen ja näkeminen ihmisen kilpailijana jatkuikin keskiajalta aina pitkälle 1900-luvulle. Osittain tätä vahvisti myös kristilliseen ajatteluun perustuva

näkemyks eläinten jakamisesta hyviin ja pahoihin. Kuitenkin, vaikka petoja vainottiin, oli eläinrääkkäys aina paheksuttua. (Ylimaunu 2002: 123-127.) 1900-luvun alussa metsästäjille alettiin myös korostaa velvollisuutta riistanhoitoon. Kuten vuoden 1934 metsästyslaista voi nähdä, tähänkin liittyi silti alussa ihmisen kanssa samasta riistasta kilpailevien petojen vähentäminen. (Kairikko 2006: 25.) 1900-luvun alkupuoliskon aikana halu hävittää pedot sukupuuttoon lieveni haluksi pitää petokannat kurissa, ja vuoden 1923 luonnonsuojelulaissa tunnustettiin petoeläinten oikeudet osana luonnon monimuotoisuutta (Ylimaunu 2002: 128).

1900-luvun lopulla metsästäjien näkökulma muuttui entistä kokonaisvaltaisemmaksi ja riistanhoito alettiin ymmärtää koko luonnon hoitamisena, kuten elinympäristöjen säilyttämisenä. Esimerkiksi 1980-luvulla laadittiin riistaystävälliset metsienkäsittelyohjeet. (Kairikko 2006: 25.) Lopulta ”juuri metsästäjät olivat ensimmäisinä ehdottamassa tiettyjen eläinlajien rauhoittamista ja petojen sukupuuton estämistä” (Ylimaunu 2002: 127). Toki suhtautumiset erosivat kaupunkilaismetsästäjien ja luonnosta riippuvasempien metsästäjien välillä, sillä petoeläimet koettiin osin edelleen ihmisen kilpailijoina siellä, missä metsästyks oli vielä sivuelinkeino (Ylimaunu 2002: 127-128). Kaupungistuminen ja teollistuminen vaikuttivat merkittävästi myös metsästyksen yhteiskunnalliseen rooliin. Suuri osa kaupungeihin muuttaneista ihmisistä irtaantui alkutuotannosta ja ainakin osin menetti sen luontoyhteyden, jonka elannon saaminen suoraan luonnosta tuottaa. Nykyinen luonnonvarojen laajan mittakaavan hyödyntäminen on herättänyt vastareaktion halun suojella luontoa. Osin tämä luonnonsuojeluhalu on näkynyt myös metsästyksen kritisoinnissa. Suhtautumisessa metsästykseseen on kuitenkin havaittavissa näkökulmaeroja ihmisten maantieteellisen sijoittumisen sekä elinkeinojen välillä. (Ylimaunu 2002: 127-129.) Myös haastattelemani metsästäjät olivat havainneet yhteiskunnallista kriittisyyttä metsästyksä kohtaan.

”- tuntuu ainaki, että niinku uutisissa ja kaikessa on hirveesti metsästyskriittistä enemmänki. Mut sehän nyt on varmaan aina ollu.” (Paju, 20-29)

”Niin on sillä lailla muuttunu. Ko monet pitää niinku mettästäjiä tappajina ja muuta ja eihän se näin ole.” (Mänty, 60-69)

Metsästäjien luontosuhde on aina ollut osin käytännöllinen ja osin semanttinen. Metsästyksen kautta syntyvä kiinteä yhteys luontoon on kuitenkin aina muovannut metsästyksä harrastavien ihmisten luontosuhdetta merkittäväällä tavalla. Elinkeinorakenteen muutos on muuttanut myös metsästyksen merkitystä yhteiskunnassa ja siihen suhtautumista. Vähitellen metsästyks on muuttanut asemaansa välttämättömyydestä harrastukseksi ja siirtynyt ihmisten elämän keskiöstä taka-alalle. Ihmisen

tarpeiden mukaan luontoa on joko kunnioitettu tai pyritty hallitsemaan ja pitämään loitolla. Erityisesti metsästyksen liittyvä eläinsuhde on muuttunut metsästyksen yhteiskunnallisen roolin mukana selkeästi ja eri eläimillä on ollut erilaisia merkityksiä eri ihmisille. Järjestäytyneen metsästysoiminnan myötä metsästyksen rooli yhteisöllisenä harrastuksena on korostunut. Lisäksi metsästyksen ollessa nykyisin ennen kaikkea harrastus, on sen tärkeäksi merkitykseksi kenties uudella tavalla noussut luontosuhteen rakentaminen ja ylläpitäminen alati luonnosta vieraantuvassa maailmassa.

3. Metsästäjän luontosuhde 2000-luvulla

3.1. Metsästäjän paikkasuhde luontoon

Tässä kappaleessa pyrin tarkastelemaan metsästäjän luontoa paikkana, johon metsästäjä rakentaa suhdetta metsästäessään. Maantieteellisesti metsästäjän luonto paikantuu tietysti sille alueelle, jolla metsästäjä liikkuu metsästäessään. Tämän lisäksi luonto paikantuu kuitenkin myös kulttuurisesti ja kokemuksellisesti näyttäytymään metsästäjälle tietynlaisena. Pauli Karjalainen (2013) korostaa paikan eksistentiaalista tulkintaa, eli paikkaa elettyinä sijainteina. Hänen mukaansa: ”Paikka on ympäristöön projisoimienne merkityssuhteiden kokonaisuus - -.” (Karjalainen 2013: 23.) Erityisesti Karjalainen esittää, että eletyt paikat sisältävät kokijansa koko elämänhistorian ja tämän vuoksi muistot ja niihin liittyvät tunteet ovat keskeinen paikkakokemusta luova tekijä. Karjalaisen mukaan: ”Meillä jokaisella on omat elämäkerralliset paikkamme, jotka samalla kertaa ovat sekä maan että mielen maisemia.” (Karjalainen 2013: 24-25.) Jokainen ihminen näkee siis fyysisen luonnonympäristön oman kokemushistoriansa kautta ja liittää siihen itselleen tärkeitä merkityksiä.

Paikkakiintymys on paikkaan yhdistetystä kuuluvuuden tunteesta ja identiteetistä syntyvä emotionaalinen suhde tiettyihin paikkoihin. Minuuden kokemus jossakin tietyissä paikassa luo paikkakiintymyksen tunteen, joka sisältää kiintymyksen paikan fyysisiin ominaisuuksiin, paikassa syntyneisiin kokemuksiin sekä paikan symbolisiin representaatioihin. (Kunchambo & Lee & Brace-Govan 2016: 126.) Paikkakiintymyksen kokemiseen liittyy emotionaalinen, kognitiivinen ja toiminnallinen ulottuvuus. Useat paikkakiintymyksen tutkijat määrittävät paikkakiintymyksen ennen kaikkea tunnesiteenä johonkin tiettyyn paikkaan. Nämä tunteet ovat yleensä positiivisia, mutta tunteet voivat olla myös negatiivisia esimerkiksi paikan menetyksen vuoksi. Paikkakiintymyksen kognitiivinen ulottuvuus sisältää paikkaan liitetyt tiedot, muistot ja uskomukset, jotka tekevät paikasta yksilölle merkityksellisen. Kun ihminen kiintyy johonkin paikkaan, hän rakentaa itselleen sisäisen representaation tuosta paikasta ja siihen liittyvistä merkityksistä. Ihminen ilmentää

paikkakiintymystään myös tiettyjen käyttäytymismallien kautta. Esimerkiksi kun ihminen on kiintynyt paikkaan, jossa hän ei asu vakituisesti, hän yleensä tahtoo vieraillla usein kiintymyksen kohteena olevassa paikassa. (Scannell & Gifford 2014: 274-275.)

Suhdetta paikkaan voidaan myös tulkita ainakin osin samalla tapaa kuin suhdetta toiseen ihmiseen. Maria Giuliani (2003) nostaa esille Mary D. Ainsworthin määritelmän ihmisten väliselle kiintymyssuhteelle:

“I define an ‘affectional bond’ as a relatively long-enduring tie in which the partner is important as a unique individual and is interchangeable with none other. In an affectional bond, there is a desire to maintain closeness to the partner. In older children and adults, that closeness may to some extent be sustained over time and distance and during absences, but nevertheless there is at least an intermittent desire to reestablish proximity and interaction, and pleasure-often joy-upon reunion. Inexplicable separation tends to cause distress, and permanent loss would cause grief.” (Giuliani 2003: 155 ← Ainsworth 1989: 711.)

Giulianin mukaan näitä Ainsworthin kiintymyssuhdetta määrittäviä kriteerejä voidaan soveltaa myös ihmisen paikkasuhteeseen. Mitä enemmän ihminen viettää aikaa tietyssä paikassa, sitä tiiviimpi kiintymyssuhde paikkaan syntyy ja erityisesti ihmisen lapsuuden merkitykselliset paikat vaikuttavat säilyttävän tietyn aseman kiintymyshierarkiassa. (Giuliani 2003: 155-156.) Lisäksi voidaan jopa sanoa, että kiintymys paikkaan voi synnyttää samanlaisen ”vaaleanpunaisten linssien läpi katsomisen” ilmiön kuin kiintymys toiseen ihmiseen, jossa paikan viat ja vaarat koetaan vähemmän olennaisina ja ihminen keskittyy vain paikan positiivisiin ominaisuuksiin (Scannell & Gifford 2014: 284). Molemmat haastattelemistani metsästäjistä kokivat luonnon itselleen hyvin merkityksellisenä. Kysyessäni haastatteluissa syytä sille, miksi haastateltavani harrastavat metsästäystä, oli molempien ensimmäinen vastaus luonto ja suhde luontoon. He molemmat olivat myös lapsesta asti harrastaneet metsästäystä Pohjois-Suomen metsissä.

”Minähän oon alottanu penikasta asti- paitsi oliskohan seittekytäviis-vuonna käyny mettästäjätutkinnon ja sen jäläkeen. Mutta minähän kuljin kato poikien- velipoikien, vanhempien ku minä oon nuorin, nii velipoikien mukana penikasta asti. Mutta en saanu mettästä, mutta kulin mettässä.” (Mänty, 60-69)

”[Opin metsästäämään] kulkemalla just muitten metsästäjien mukana sillon lapsena, että eihän sillon vielä varsinaisesti, vaikka oliko metsästäyskortti nii ei sitä ite vielä

paljon ammuttu tai mitään vaan se oli vaan just sitä että kuljettiin mukana ja opeteltiin, että miten riistaa käsitellään ja muuta vastaavaa.” (Paju, 20-29)

Paikat, joissa ihminen viettää paljon aikaa ja jotka yhdistyvät hänen elämäkokemuksiinsa täyttävät myös kriteerin kiintymyksen kohteen ainutlaatuisuudesta, sillä tällaisiin paikkoihin syntyvä suhde on aina kokemuksellisesti ainutlaatuinen (Giuliani 2003: 156). Toisaalta luontosuhteen kohdalla kiintymyssuhde voi muodostua myös yleisesti tietynlaiseen luontoon tai luontoon ihmisen oman määrittelyn kaltaisena. Koettujen paikkojen samankaltaiset fyysiset ominaisuudet voivatkin yhdistää paikkakiintymyksen kokemuksia ja näin luoda laajempia paikan kategorioita, joihin ihminen kiintyy (Scannell & Gifford 2014: 282). Siispä juuri esimerkiksi luonnosta voi tulla tällainen paikkakiintymyksen kategoria. Halu pysyä yhteydessä kiintymyksen kohteeseen on myös luontosuhteeseen yhdistettävissä oleva kriteeri (Giuliani 2003: 157). Metsästäjän luontosuhteen yhteydessä kriteeriin sopii metsästäjien halu palata metsälle. Metsästäjillä on usein tietyt metsästysalueet, joille he palaavat metsästämään kenties käytännön syistä, mutta kenties myös osin paikkakiintymyksen vuoksi.

”No ainaki semmonen perinne, jos se lasketaan, nii jostaki yläasteelta lähtien nii aina joka syksy on tuolla vesilinnunpyynnin alotuksessa käyny Porttipahtaalla, että se on aina ollu semmonen muutaman yön reissu siellä. No nyt on kaks viimestä vuotta taas jääny väliin, mutta siitä kerkes muodostua semmonen perinne ainaki.” (Paju, 20-29)

”- - kyllä on erittäin tärkeä että näitä suojeltuja puistoalueita on, jossa pääsee niinko oikiaan erämaahan. [-] Ainaski itellä ajaa aina semmosille hakkaamattomille alueille tai puistoon jos on mahdollista mennä nii kyllä se on hirviän tärkeä se ympäristö siihen mettästykselle.” (Mänty, 60-69)

Kiintymyksen kohteesta eroon joutumisen tuottamat surun tunteet ovat havaittavissa myös suhteessa ympäristöön. Giuliani nostaa tässä esimerkiksi koti-ikävän tunteen. (Giuliani 2003: 157.) Omissa haastatteluissani tämä tuli ilmi hakkuiden aiheuttaman maiseman muuttumisen yhteydessä sekä kaipuussa päästä kaupungista luontoon.

”- -jos taas nuoruutta mietitään nii siihen aikaan ei ollu tämmösiä hakkuita niinko nykyään on kaikki metät raiskattu.” (Mänty, 60-69)

”No sillähän [luonnolla] on tosi suuri merkitys, että en vois kuvitellakkaan asuvani missään keskellä kaupunkia ainakaan pitempiä aikoja. Että kaipaa niinku sitä luontoa

siihen, että ikkunoista näkyy puita ja just se että pääsee ihan kunnolla viikonloppusinkin nollaamaan luontoon.” (Paju, 20-29)

Paikkakiintymys on siis jokseenkin samankaltainen kokemus kuin kiintymys toiseen ihmiseen. Toisaalta paikka ei suoraan osoita kiintymystä takaisin, jolloin suhde kenties jää yksipuolisemmaksi kuin kahden ihmisen välinen suhde. Kuitenkin myös paikka voi antaa monenlaisia positiivisia tunteita herättäviä kokemuksia, jotka vahvistavat paikkakiintymystä samalla tapaa kuin toisen ihmisen antamat vastavuoroisen kiintymyksen osoitukset. Seuraavassa kappaleessa käsitellään paikkakokemusta ja -kiintymystä eri aistien kautta. Haastattelujen perusteella metsästäjien luontosuhteeseen näyttäisi liittyvän olennaisesti kiintymys luontoon paikkana ja lapsuudesta asti rakennettu suhde luontoon. Luonto taas vaikuttaa merkitsevän metsästäjille ennen kaikkea koskematonta ja ihmistoiminnasta erillään olevaa erämaata ja metsää.

3.2. Metsästäjän kokemuksellinen luontosuhde

Havainta haastatteluissa luonnon kokemiseen liittyvän keskeisesti luonnon havainnoinnin eri aistien kautta. Luontokokemusten moniaistillisuus onkin todettu tärkeäksi osaksi luonnon kokemista ja sen on osoitettu lisäävän luonnon positiivisia vaikutuksia ihmisissä (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 2). Positiiviset kokemukset tietyssä paikassa sekä näistä kokemuksista jäävät muistot taas vahvistavat paikkakiintymystä (Scannell & Gifford 2014: 278). Eri aistein luonnon kokonaisvaltainen kokeminen vaikuttaisikin olevan metsästäjillekin tärkeä paikan kokemusta rakentava tekijä ja aistikokemukset ovat jättäneet heille vahvoja muistoja. Kaikki aistit lukuun ottamatta hajuaistia nousivatkin jollakin tapaa esille haastatteluissa.

”Siellähän pitää liikkua vähän, että istahtaa jonnekki komialle paikalle tai kartasta katot jonku kuule vaaran nokan, kivikkovaara ja iso aapa siinä niin kiikut sinne vaaralle ja istuskelet siellä muutaman tunnin ja ehkä keitit kahavit tai jos on termospullossa jotaki. Nii nautiskelet siitä luonnosta. Ei se matka oo mitään, mutta se- Sitä näkeeki paljon enemmän, ku pysähtyy, kuuntelee ja istuskelee.” (Mänty, 60-69)

Luonnon havainnoinnin näköaistin kautta on todettu useissa tutkimuksissa aiheuttavan ihmisille monia terveydellisiä ja hyvinvoinnillisia hyötyjä, kuten alentunutta stressiä ja ahdistusta sekä matalampaa sykettä (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 3). Näköaistilliset luontokokemukset olivatkin haastatteluissa selkeästi eniten esillä.

”Ja niinko osaa arvostaa. Vaikka on huonoki ilima nii joka säätilassa. Jos sataa vettäki nii seki on kuule komia ko aavan reunalla istut ko harmaana on taivas tai aurinko paistaa nii seki on komia. Ja ruska on komia.” (Mänty, 60-69)

”Että se luonto kulkenu aina likellä, että vaikka menis kaupunkiinki nii sitte näkee heti että tuolla kani istuu tai pulu tai joku lintu tuolla kököttää puskan alla. Että sitä on oppinu niinko ympäristöään seuraamaan.” (Mänty, 60-69)

”Vaan se on vaan ihan, että lähetään mettään hengaillemaan ja kattlemaan mitä näkyy - -” (Paju, 20-29)

Visuaalisen maiseman lisäksi myös äänimaiseman on todettu olevan osa paikkakiintymystä ja luontoyhteyden kokemusta. Ihmisten on tutkimuksissa osoitettu selkeästi suosivan luonnon ääniä verrattuna ihmistoiminnan tuottamiin ääniin. Luonnonmaisema koettiin viihtyisämpänä, mikäli siihen liittyi myös luonnon äänimaisema (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 3-4.) Näköaistin lisäksi erityisesti kuuloaistimukset vaikuttavatkin myös haastattelujen perusteella olevan tärkeä osa luonnon kokemista.

”Oi että, rajattomastihan lintuja on tietenki nämä mikkä täällä talavehtiiki. Ja sitte muuttolintuja alakusyksystä. Sehän on parasta ollakki erällä alkusyksystä laavullaki ku rastaat on muuttamassa. Ku kaunis komia kuule auringonpaiste ja siinä aamulla heräät ko alkaa aurinko nousta laavulla nii räkätit muuttaa nii ne räksättää koko mettä kuule soi ko ne menee. Nii se on yks parahimpia hetkiä mettässä.” (Mänty, 60-69)

”Ja minä siinä sillä opitulla äänellä houkuttelin. Ja minä kuuntelin että mikä tuo lintu ku minen tunne. Semmonen outo ääni kuulu. Semmonen että mitä en ollu niinku kuullu, semmonen ääni. Ja minä että mikä se tuo lintu, joka tuolla vastaa. Ja sitte alko napse kuulua, hirven kaviot napsu [-] Muistan semmonen mettäaukia oli nii mullahan heti että no nyt tulee hirvi [-] Ja se hirvi tuli, se oli semmonen kaks-kolme piikkiä puolellaan - -” (Mänty, 60-69)

Lisäksi erilaisten luonnon äänten kokemisen lisäksi haastatteluissa mainittiin myös hiljaisuus. Hiljaisuus määriteltiin kuitenkin tässä yhteydessä todennäköisesti ennemminkin ihmisäänten puutteeksi kuin täydelliseksi äänimaiseman puuttumiseksi.

”Ne on mahtavia reissuja semmoset ku siellä on kairassa eikä ketään muuta, mitään kuulu.” (Mänty, 60-69)

”Ja se että siellä ei ois ketään tai ei niinku tommosille yleisille laavuille, jossa hengaa kaikkea porukkaa, vaan että ihan sinne hiljaseen mettään.” (Paju, 20-29)

Melusaaste on yksi sekä psykologisia että fysiologisia ongelmia aiheuttava tekijä kaupungeissa ja eräs syy luontoon hakeutumiselle on usein halu päästä kauas melusaasteesta. ”Luonnollista hiljaisuutta”, eli luonnon ääniä ilman ihmisen aiheuttamaa melua pidetäänkin suojelua vaativana resurssina. (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 4.) Luonto näyttäytyy metsästäjillekin osin myös pakopaikkana ihmisen tuottamalta hälyltä ja kenties myös ihmisiltä ylipäänsä.

Makuaisti nousi luontokokemuksessa esille välillisesti ruuan kautta. Molemmille metsästäjille eväiden syöminen metsästyksen lomassa oli keskeinen osa metsästystä. Lisäksi myös metsästyksestä syötäväksi saatava liha oli molemmille olennaisin metsästyksestä saatava materiaallinen hyöty.

”Että lähetään jonnekki, tulistellaan, keitetään nokipannukahavit pitää saaha ja paistinmakkarat- - ” (Mänty, 60-69)

”Ja sitte siinä autossa syyään eväitä jonku verran ja jossaki vaiheessa tehään tulet ja tulilla syyään eväät.” (Paju, 20-29)

”Ja tietenki se saalis, että on se mukava syyä. Ja nykyään ku on tämä maailma muuttunu ja toista saa syyä ja toista ei saa syyä nii riistaliha on kuitenkin pysyny semmosena suotavana, että se on hyvä syyä se on terveellistä. Tai onko enää, ruisleipäkihän on hitaasti tappavaa myrkkyä, että onko sitä terveellistä olemassakaan. Mutta kuitenkin terveempää. Ja vielä se, ku ite pyytää.” (Mänty, 60-69)

”Joskus aikasemmin, nuorempana ja ei ihan nuorempanakaan vielä pyysin jäniksiäki. Ko jäniksenliha on erittäin hyvää ja siinä on yllättävän paljon syötävää.” (Mänty, 60-69)

”Hirvenlihahan se on, mitä meillä syyään. [-] No tietenki lintuja jos saa, mutta hirvi on se pääasiallinen lihan lähde meiän perheessä.” (Paju, 20-29)

Ravinto voikin olla ihmiselle representaatio yhteydestä luontoon, sillä ainakin toistaiseksi ihmisen käyttämä ravinto tulee aina pohjimmiltaan luonnosta. On todettu, että luonnollisemmaksi koettu ruoka kuten luomuruoka, tai tässä tapauksessa itse luonnosta metsästetty ruoka, koetaan paremman makuiseksi ja tuoksuiseksi ja sen myös koetaan herättävän enemmän positiivisia tunteita kuin vähemmän luonnolliseksi koettu ruoka. Lisäksi syömisellä on ylipäänsä todettu olevan positiivinen

vaikutus mielialaan ja siten eväiden syöminen luonnossa voi lisätä positiivista kokemusta luonnosta paikkana. (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 7.)

Tuntoaistiin liittyvä kokemus mainittiin haastatteluissa kerran: ”- tuntea tuulen kasvoillaan ja muuta vastaavaa.” (Paju, 20-29). Kosketuksella on keskeinen rooli rakkaussuhteiden muodostumisessa ja myös muussa sosiaalisten suhteiden muodostuksessa. Fyysinen kosketus onkin hyvin tärkeää ihmisen hyvinvoinnille. (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 9.) Koska luontosuhdetta voidaan mahdollisesti käsitellä samalla tapaa kuin ihmisten välistä kiintymyssuhdetta, voidaan kenties olettaa, että myös luontosuhteessa tuntoaisti on ainakin jonkinlaisessa roolissa. Keskeisin tapa kokea luontoa kosketusaistin kautta on eläinten silittäminen, jota metsästäjätkin kokevat todennäköisesti metsästyskoiran kautta, vaikka tämä ei suoraan noussutkaan esille haastatteluissa (Franco & Shanahan & Fuller 2017: 9). Lisäksi saaliin saamiseen liittyy myös sen käsittely, joka myös tuo fyysistä kosketusta luontoon. Luonnossa liikkuminen tuottaa myös väistämättä kosketuskokemuksia eri luonnon materiaalien kanssa, kuten edellä esitetystä lainauksesta ilman kanssa. Kosketusaisti onkin osa luonnon kokemista, vaikka se jäisi tietoisesti havainnoimatta ja sanoittamatta. Samalla tapaa myös hajuaisti todennäköisesti liittyy hetken luontokokemukseen, mutta muistiin jäävät helpommin muiden aistien tuottamat voimakkaammat kokemukset.

3.3. Metsästäjän käytännöllinen luontosuhde

Ihmisen toimintaan maailmassa liittyy aina myös käytännöllinen ulottuvuus. Ihmisen sisäiset ajatteluprosessit perustuvatkin fyysisessä maailmassa toimimiselle, joten näillä käytännöllisillä yhteyksillä materiaaliseen maailmaan on keskeinen rooli henkilökohtaisten kokemusten muodostumisessa. Erityisen selkeästi tämä käytännöllisyys näkyy luonnon resurssien hyödyntämisessä, kuten vaikkapa juuri metsästyksessä. Modernit yhteiskunnat ovat heikentäneet materiaalista yhteyttään paikalliseen luontoonsa hankkimalla yhteiskunnan toiminnalle välttämättömät resurssit oman välittömän ympäristönsä ulkopuolelta. Tämä fyysisen luontoyhteyden heikentyminen aiheuttaa helposti ympäristöjen riistämistä, kun paikkasuhde hyödynnettävään elinympäristöön jää muodostumatta. (Dorninger & Abson & Fischer & von Wehrden 2017: 1-2.) Metsästys luo toimintana metsästäjälle konkreettisen yhteyden luontoon ja siten vahvistaa ymmärrystä siitä, että paikalliset resurssit ovat tärkeitä ja suojelemisen arvoisia.

”[Luonnolla] on iso merkitys, toivottavasti meillä on mettää vielä myös tulevaisuudessa.” (Paju, 20-29)

”Ko ihminen on erkaantunu luonnosta, ei tiä mistä tulee mitäki- -” (Mänty, 60-69)

”- -lapsilta kysyy että minkä näkönen [on] kala nii ne luulee että se on kalapuikon näkönen se kalaki jo. Että ne ei tiä enää että mistä riista tulee, että toivottavasti mennään taaksepäin siinä että nuorisoki alkaa näkemään sen että mistä se tulee- -” (Mänty, 60-69)

Riippuvuus luonnosta sai varhaisen pyyntikulttuurin ihmiset toteuttamaan rituaaleja, joiden avulla saalista olisi saatavilla jatkossakin (Ylimaunu 2002: 117-119). Nykyisin, luonnon resurssien huetessa, on huomattu uudelleen ihmisen todella olevan riippuvainen maapallon luonnosta, joten luontoa on ryhdytty suojelemaan nykytiedon valossa tehokkaiksi todetuilla keinoilla. Metsästyksessäkin on säädetty lakeja ja siirrytty lajien vainoamisesta luonnon monimuotoisuuden edistämiseen sitä mukaa, kun saatavilla oleva tieto luonnon tilasta on lisääntynyt ja käynyt konkreettisemmaksi. Suomen Metsästysliiton metsästystoiminnan yleisohjeiksi laatimissa hyvissä metsästystavoissa opastetaan seuraavasti: ”Opettele olemaan aina luonnossa liikkuessasi riistanhoitaja ja luonnon suojelija” (Suomen Metsästäjäliitto, Hyvät metsästystavat). Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen nousi esille myös toisessa haastattelusta: ”Minun mielestä siellä pitäis jokaiselle olla paikka, mettässä. Ehottomasti.” (Mänty, 60-69). 2000-luvun metsästäjille vaikuttaakin olevan tärkeää luonnon, erityisesti metsien, säilyttäminen ja riistan kestävä hyödynny.

Metsästyksen on tietysti aina liittynyt olennaisesti myös materiaallinen ulottuvuus. Kun metsästy oli vielä yksi elinkeinoista, oli tämä materiaallinen ulottuvuus merkittävä myös selviytymisen kannalta ja siten todennäköisesti nykyistä suuremmissa roolissa. Elinkeinorakenteen muuttuessa metsästyksestä saatava materiaallinen hyöty vaikuttaa muuttuneen ainakin osin toissijaiseksi.

”No ei niitä [riistaeläimiä] niinku varsinaisesti lihan takia metsästetä, mutta kyllähän niistä siis, no lihan saa sitte. Hirvenlihahan se on, mitä meillä syyään. [-] Mutta harrastuksenahan ne menee, että halvemmalla sais hirvenlihan ku ostais kaupasta.” (Paju, 20-29)

”- -se [riista] oli leivän jatke. Se oli siihen aikaan, että sehän on muuttanu muotoaan tiettenki nykyään, mutta siihen aikaan se oli.” (Mänty, 60-69)

Tosin toinen haastateltavista koki riistalla kuitenkin olevan edelleen taloudellista merkitystä omassa perheessään ja lähipiirissään. Toisaalta riistalihan merkityksessä korostui myös sen koettu terveellisyys, kuten aiemmassa kappaleessa jo nostin esille. Lisäksi lihan jakamisessa lähipiirille

nousi esille myös metsästyksen materiaalisen ulottuvuuden merkitys sosiaalisten suhteiden ylläpidossa.

”No se on justiin tuo hirvenliha, että ei tartte kaupasta ostaa muutako tunkion pyllistäjää kanaa ja kalaki on osaksi pyyössä että sitäki pyyetään, mutta ostetaan tarvittaessa, niinko kirjolohta. Että on sillä iso taloudellinen merkitys. Vielä nykyaikanaki, varsinki hirvellä.” (Mänty, 60-69)

”- -meilläki ko anoppi on leski nii paljon tehään yhdessä ruokaa ja viiään hirvenlihaa ja lähipiirille, tyttären porukalle, hirvenlihaa että se on tässä lähipiirissä leivän jatkeena kaikilla merkkapi.” (Mänty, 60-69)

Metsästyks on toimintana myös aina tietyllä tapaa tavoitteellista, vaikka itse saaliilla ei olisikaan lopulta niin suurta merkitystä. Metsästykseseen liittyy lisäksi keskeisesti fyysinen luonnossa liikkuminen ja fyysisen luonnon kokeminen, jolloin materiaalisella todellisuudella on joka tapauksessa merkittävä rooli metsästäjän luontosuhteessa.

”- - siinon vähän niinko tarkoitus siinä ko on mettällä. Että se on niinkö hyvä syy lähtii mettään.” (Mänty, 60-69)

3.4. Metsästäjän eläinsuhde

Tässä kappaleessa pohdin sitä, millainen eläinsuhde metsästäjälle muodostuu metsästyksen kautta. Eläimellä tarkoitan tässä yhteydessä muita eläimiä kuin ihmistä, kuten länsimaisessa ajattelussa on totuttu tätä termiä käyttämään. Pohdin kuitenkin kappaleen lopuksi myös hieman ihmisen suhdetta omaan eläimyyteensä metsästyksessä. Käytän tässä mielummin termiä eläimyyys, kuin termiä eläimellisyys, sillä ensimmäinen termi sisältää mielestäni paremmin ontologisen eläimenä olemisen, kun jälkimmäinen sen sijaan viittaa ainoastaan eläimen kaltaisuuteen. Keskityn siis metsästäjän eläinsuhteen tarkastelussa kolmeen keskeiseen teemaan, joita ovat suhde saaliseläimeen, suhde metsästykskoiraan sekä suhde eläimyyteen ylipäänsä. Aluksi käyn kuitenkin taustaksi lyhyesti läpi ihmisen ja eläimen välisten suhteiden antropologista tutkimusta.

Eugenia Shanklin esitti vuonna 1985, että ihmisen ja eläimen välisen suhteen tarkastelu voidaan jakaa kahdeksi eri lähestymistapaan, eläinten funktioiden tarkasteluun sekä eläimille annettujen merkitysten tarkasteluun (Shanklin 1985: 377, 398). Paul Nadasdy (2007) tiivistää artikkelissaan Shanklinin ajatuksia seuraavasti:

” Those taking the former approach tended to view animals as purely biological organisms whose relationship to humans was composed entirely of their ability to help humans meet their subsistence needs, whereas those subscribing to the latter approach viewed animals primarily as symbols whose value lies in their usefulness to people as metaphors for thinking about human society.” (Nadasdy 2007: 29 ← Shanklin 1985: 379.)

Tuohon aikaan eläimen ja ihmisen välisen suhteen tarkastelu oli siis joko materiaalisen hyötysuhteen tarkastelua tai symbolisen merkityssuhteen tarkastelua, mutta nämä kaksi aluetta pidettiin erillisinä tutkimuksen kohteina. Vuonna 1999 Molly H. Mullin taas kirjoitti eläinsuhteiden tarkastelun muuttuneen dynaamisemmaksi kuin ennen (Mullin 1999: 201). Erityisesti metsästäjiä ja metsästystä tutkittaessa puhuttiin eläimistä 1990-luvun tutkimuksissa samanaikaisesti sekä ruokana että ”ajatuksenruokana” (Mullin 1999: 209). Mullin jatkaa samasta aiheesta vuoden 2002 artikkelissaan. Hänen mukaansa antropologien suhtautuminen eläimiin on muuttunut merkittävästi 1900- ja 2000-lukujen taitteessa. Yksi keskeinen muutos Mullinin mukaan on ollut ihmisen ja eläinten välisten suhteiden nostaminen omaksi tutkimuksen aiheekseen siten, että eläimet nähdään myös tämän suhteen osapuolina sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin ainoastaan kulttuuria heijastelevana välineenä. (Mullin 2002: 388.) Mullin myös tuo esille, että 1900-luvun ja 2000-luvun taitteen tutkimus on hylännyt aiemmin mainitun materiaalistien ja ajatuksellisten tulkintojen erottelun ja sen sijaan korostanut ihmis-eläin-suhteiden semioottisten ja taloudellisten puolten välisten yhteyksien tutkimusta (Mullin 2002: 390).

Metsästyksessä ihmisen ja eläimen suhdetta kannattaa siis tarkastella sekä materiaalisen hyödyn kautta että metsästäjän eläimelle mahdollisesti antamien symbolisten merkitysten kautta. Sekä *eläin* että *luonto* ovat myös kategorioina kulttuurisesti ja historiallisesti paikantuneita ja siksi niitä tuleekin tarkastella sellaisina (Mullin 1999: 202). Ihmisten eläinsuhteita antropologisesta näkökulmasta tutkittaessa täytyykin siis myös ottaa huomioon se, millä tavalla itse eläimyys ymmärretään yhteiskunnassa. Lisäksi yksittäisten ihmisten eläinsuhde riippuu myös pitkälti heidän henkilökohtaisista elämäkokemuksistaan. Se, mitä ihmiset ajattelevat muista eläimistä heijasteleekin aina ihmisten omia tarpeita ja käsityksiä maailmasta (Shanklin 1985: 377). Metsästäjien eläinsuhteet saavat siis 2000-luvulla tietyn yhteisen kulttuuritaustan, jota vasten yksilöiden omat suhteet eläimiin muodostuvat. Metsästyksessä syntyy myös yhtä aikaa useita erilaisia eläinsuhteita, sillä suhde metsästyskoiraan on monilta osin hyvin erilainen kuin suhde saaliseläimiin tai muihin metsässä kohdattaviin luonnonvaraisiin eläimiin.

Saaliseläin on keskeinen osa metsästystoimintaa, sillä ilman saalista ei ole myöskään metsästystä (Suomen Metsästäjäliitto, Hyvät metsästystavat). Kuten olen todennut, merkittävin saaliista saatava materiaallinen hyöty tulee siitä saatavasta lihasta. Riista olikin kummankin haastatteleman metsästäjän taloudessa pääasiallinen lihan lähde. Toisaalta haastatteluissa kävi ilmi, ettei saaliin saaminen ole välttämättä kuitenkaan kovin oleellista.

”No sehän se on, se on kato niinkö iän myötä se on tietenki tullu seki, että se ei saalis oo tärkeä. Niinku nytte ko kevätpyyntit- oli tuo meton huurrepyynti. Minä kohtasin sen meton sieltä. Hiihin siellä, sain ammuttua sen meton ja sitte siinä oli toinen metto nii ei mulla ollu sitä enää tarkoitus ampua. Minä vaan valokuvasin sitä ja sitte karkotin sen lentoon ja se jäi sinne. [-] Mutta saaliin saaminen on aina mukavaa, että aina muutama syksyssä. Hirvi on tietenki ehton, mutta ei semmosia jippii-huutoja. Että se on niin, pyytäny niitä nii ei semmosia enähän ole. Nuorempana se saalishan oli vielä tärkeämpi ja mukavampi saaha. Että se on suurelta osin se liikkuminen siellä maastossa ja tietenki saalis on plussaa aina kaikki.” (Mänty, 60-69)

”On [saalis] takimmaisena ajatuksena, mutta ei se saaliin määrä. Se on epäolennaista enää. Että mielummin kattelee elävää lintua puussa ko ammuttuja kymmenen maassa.” (Mänty, 60-69)

”Ja mitä tällä hetkelläki itellä metsästys on, nii ei siinä se saalis oo millään lailla merkityksellistä. Ja en nyt oo pitkään aikaan mitään saanukkaan. Vaan se on vaan ihan, että lähetään mettään hengaillemaan ja kattelemaan mitä näkyy ja jos jotaki riistaa näkyy nii se on jo päivä siinä hyvä. Ja jos ei mittään näy nii sitte tehään tulet ja senki jälkeen päivä on hyvä. Että saalis on vaan niinku aikalailla toissijanen juttu.” (Paju, 20-29)

Saaliilla vaikuttaakin olevan oikeastaan enemmän symbolista merkitystä kuin materiaalista merkitystä. Siispä vain pelkkä hypoteettinen saaliin saamisen mahdollisuus voi riittää metsästyksen motivaatioksi ja jo pelkkä eläimen näkeminen voi tuottaa kokemuksen metsästyksen onnistumisesta.

”No joo se on niinku sanotaan kameramettästyistä tai jotaki nii onhan sitäki, harrastetaan paljon. Joo, niinku mullaki on tosiaan kuvia semmosia, että minä oon kiikarin läpi kuvannu mettoa ja sinne se on jääny istumaan. Tietenki minä oon karkottanu sen, mutta että ne on mukavia semmosetki, että pystyy vetämään rajan siihen että ei ahnehi niinku sanotaan.” (Mänty, 60-69)

”No sehän on ihan hyvä juttu jo, niinku sanoinki, että se tavallaan se pelkkä [eläimen] näkeminenki on jo saalista tietyllä tapaa.” (Paju, 20-29)

Myös Niina Epäily (2003) on havainnut saman omassa tutkimuksessaan. Hän kirjoittaa: ”Tässäkin tutkimuksessa useat metsästäjät toivat julki, että saalis ei ole metsästyksessä pääasia, mutta ennemminkin ilman mahdollista saalista metsästyksestä katoaa mieli”. (Epäily 2003: 109.) Saalis on siis monelle metsästäjälle tärkeä osa metsästystä ajatuksen tasolla, mutta varsinainen saaliin kiinni saaminen voi olla toissijaista. Toinen haastatelluista myös esitti, että pakomahdollisuuden antaminen saaliille lisää metsästyksen mielekkyyttä.

”Mullon niinko se lisänny mielekkyyttä, että yrittää mahollisimman likelle mennä. Ettei ammu heti vaikka saanviienkymmenen metrin päästä ko näkee, vaan naakii likemmäs, että pystyykö naakia. Että antaa niinko linnullekki mahollisuuen” (Mänty, 60-69)

Metsästyksen kokemuksellisuus korostuikin haastatteluissa tavoitteellisuutta enemmän. Myös Metsästäjäliitto pitää tärkeänä hillittyä saalismäärää sekä saaliin oikeanlaista käsittelyä ja hyötykäyttöä (Suomen Metsästäjäliitto, Hyvät metsästystavat). Molemmat haastatellut puhuivat kuitenkin myös eroista ihmisten suhtautumisessa.

”Mutta seki riippuu niin paljon henkilöstä, että osalla on niinku tavallaan se kunnioitus sitä luontoa kohtaan ja semmonen. Että ku oli nuo huonot kanalintuvuodet ja muuta nii se on lisääntyny semmonen, että ei ehkä ammutakkaan enää niin paljon ku mitä joskus sillon aikasemmin. Että se riittää ku päivässä saa vaikka yhen tai kaks lintua nii se on jo hyvä. Että jos niitä on ennen se repullinen räiskitty. Seki taas, eihän se kaikkien osalta oo muuttunu, mutta on siinäki ehkä semmosta kulttuurimuutosta havaittavissa kuitenkin.” (Paju, 20-29)

”On paljon niitäki, jotka nauttii siitä ku saavat ampua ja ei välttämättä hyödynnä sitä riistaa täydellisesti. [-] Mutta onneksi nykyään näyttää, että naisetki on niinkö lisänny sitä, että mettästys voi olla harrastus, vaikka siellä ei välttämättä ampuisakaan.” (Mänty, 60-69)

Saaliilla vaikuttaakin olevan kunnioitettu asema sekä yksittäisten metsästäjien mielessä että laajemmin metsästyskulttuurissa. Metsästäjäliiton hyvien metsästystapojen listan viisi ensimmäistä kohtaa keskittyvätkin riistan kohteluun ja siihen suhtautumiseen: ”1. Kunnioita riistaa ja sen elinympäristöjä, 2. Verota riistaa kestävän käytön periaatteella, 3. Älä aiheuta riistalle tarpeetonta kärsimystä, 4. Käsittele saalis oikein ja käytä se hyödyksi, 5. Hoida riistaa” (Suomen Metsästäjäliitto,

Hyvät metsästystavat). Osana riistan kunnioitusta tärkeäksi asiaksi nousi eläimen nopea kuolema ja vahingossa haavoitetun eläimen mahdollisimman nopea löytäminen ja lopettaminen. Tämä mainittiin myös Metsästäjäliiton ohjeistuksessa (Suomen Metsästäjäliitto, Hyvät metsästystavat.) Myös haastatteluissa metsästäjät puhuivat luonnon ja riistan kunnioittamisesta osana metsästystä.

”Riistaahan pitää ja luontoa kunnioittaa, se on ihan automaatio.” (Mänty, 60-69)

”Sitä luontoa ja riistaa kunnioitetaan muutenki ja sehän on tärkeää siinä metästyksessä, varsinki ison riistan metästyksessä, että siellä ei räiskitä ja mäiskitä, että se riista ois raanassa ja sitä siellä päivätolokulla. Vaan se on se ensimmäinen ja yks laukaus tärkeä, että se on kuolettava ja se ei kidu se elukka. Vähän niinko kaikessa metästyksessä, että jos sattuu vahinko, että oot raanaan ampunu jonku linnun tai ehkä hirvenki, jota hyvin harvoin sattuu, nii sitte siihen käytetään voimavaroja pyrkiä saamaan se raanako pois. Ettei sitä vaan jatketa metästystä, että sitä kautta tulee se kunnioitus siihen metään.” (Mänty, 60-69)

Metsästyskoira ei ole metsästykselle yhtä välttämätön kuin saaliseläin, mutta sitä suositaan laajalti metsästyksen apuna. Erityisesti hirvenmetsästyksessä koiran kanssa metsästäminen on yleisin menetelmä. Ruusila ja Pesonen (2004) myös osoittivat tutkimuksessaan metsästyskoiran käytöllä olevan parantavaa vaikutusta metsästysmenestykseen hirvenmetsästyksessä. Eniten hyötyä metsästyskoirasta oli tutkimuksen mukaan silloin, kun hirvien määrä oli alueella vähäinen. (Ruusila & Pesonen 2004: 546-548.) Yksi perustelu metsästyskoiran käytölle onkin sen tehokkuus, mikä nousi esiin myös toisessa haastattelusta. Toisaalta molemmissa haastatteluissa myös paheksuttiin hirvien liiallista juoksuttamista koirien avulla.

”No se on tietyllä tapaa tehokkaampaa, ainaki siis hirvenpyynnissä se on ehottomasti tehokkain tapa pyytää koiralla. No lintuja nyt sais ilman koiraaki, mut se koira tuo taas siihen semmosen pienen oman twistinsä. Että vaikka ois ihan tyhjä päivä, ettei näkis ees mitään lintuja tai muuta nii silti sitä koiran työskentelyä on aina mukava seurata. [-] Saa vähän niinku lisäulottuvuutta siihen hommaan niinku koiran kautta.” (Paju, 20-29)

”Nii voi kuvitella minkälainen niinko riistalihan maku on ko sitä kymmeniä kilometriä laukotetaan. Että siinä mielessä on menny huonompaan suuntaan.” (Mänty, 60-69)

”Ja sitte koirien taso on kyllä heikentyny, että ku niitä on kaikilla nii sitte se tuntuu, että niitä on vähän vaikka minkälaista sesseä siellä. Ja hirvet menee laukkohirviksi ku niitä siellä ajatetaan.” (Paju, 20-29)

Saaliin saaminen näyttäytyi metsästäjille merkityksellisenä kenties eniten juuri metsästyskoiran kautta. Saaliin saaminen yhteistyössä koiran kanssa vaikuttikin olevan palkitsevampi kokemus kuin saaliin saaminen sen itsensä vuoksi.

”Sitte kattoa, että mihin ampuu, että se [lintu] varmasti tulee, nii sehän se on täyttymys. Ja sitä koiran iloa ku se on alhaalla.” (Mänty, 60-69)

”Ja saalista tulee tai ei tule, että se on ihan sama. Mutta koirallekki on aina hyvä saaha saalista.” (Mänty, 60-69)

”Ja tietenki sitte sillon ku koiran kanssa metsästi nii sillon kans se koiran koulutus ja se koiran toiminta riistalla nii se oli niinku se pääasia. Että siitä oli jo ilonen ku koira pelaa ja tulee onnistumisia sitä kautta.” (Paju, 20-29)

Koiran uskollisuutta isännälleen ja toimivaa yhteyttä koiraan metsällä pidettiin molemmissa haastatteluissa tärkeinä metsästyskoiran ominaisuuksina. Koira myös nähtiin itsenäisenä toimijana, joka valitsee tehdä yhteistyötä isäntänsä kanssa. Lisäksi koiraan liitettiin kenties ihmismäisenä pidettäviä ominaisuuksia, kuten ”uskollinen kumppani” tai ”juroluontoisuus”. Toinen haastateltavista myös samaistui itse koiransa luonteeseen. Haastatteleman metsästäjät vaikuttivatkin näkevän metsästyskoiransa metsässä ainakin lähes tasaveroisena kumppanina, jonka kanssa on tehtävä yhteistyötä sen sijaan, että koira tulisi vain pelkästään hallita ja komentaa.

”Just se yhteistyö isännän kanssa- -” (Paju, 20-29)

”Ja tietenki se yks on oleellinen seki että tulee perusasiat, että koira tulee isännän tykö ja isäntä saa sen autoon ja tosiaan se pitää niinkö isäntään yhteyttä.” (Mänty, 60-69)

”Se on semmonen uskollinen kumppani mettässä, nii se se varmaan on tärkein.” (Paju, 20-29)

” Suomenpystykorva ehottomasti. Se pitää olla suomenpystykorva. Se on kato juroluontonen. Se on yhen miehen koira, hyväksyy perheenjäsenet kaikki, mutta se on kuitenkin [-] Että se on semmonen juro niinko isäntänsäki. Ja se on aina sillä päällä ku todellisuudessa on, että se ei osaa näytellä. Se elää tätä hetkeä.” (Mänty, 60-69)

Metsästyskoiralla on tavallista lemmikkikoiraa selkeämpi hyötysuhde isäntänsä kanssa. Kuitenkin metsästyskoirallakin on rooli myös lemmikkinä. Myös Metsästäjäliiton hyvissä metsästystavoissa on oma kohtansa metsästyskoiran kohtelulle, jossa opastetaan pitämään koira perheenjäsenenä ja

hoitamaan sitä hyvin (Suomen Metsästäjäliitto, Hyvät metsästystavat). Molemmissa haastatteluissa nousikin esille metsästyskoiran rooli perheenjäsenenä myös metsästyksen ulkopuolella.

” Nii meillä kuletetaan, on marjassa ja hillassa ja kalalla ja mettässä ja mökillä on mukana, aina koira lähtee mukaan meillä. Se on niinko perheenjäsen. Ja persoonat on sitte sen mukasia, että se on siinä läsnä.” (Mänty, 60-69)

”Ja sit siitä koirasta on tietenki iloa sitte muuhunki hommaan, ku siitä on lenkkikaveria ja pitää sitä kouluttaa. Se ei oo vaan se pelkkä metsästy, vaan se on sitte se kaikki muuki.” (Paju, 20-29)

Metsästäjän luontosuhteen ja etenkin eläinsuhteen tarkastelu nostaa myös esille rajanvetoja eläimen ja ihmisen, villin ja kesyn sekä luonnon ja kulttuurin välillä. Metsästy on toimintana ihmistä luontoon palauttavaa ja länsimaisen luonto-kulttuurin rajapinnalla tapahtuvaa, kun ihminen astuu hetkeksi petoeläimenä saaliseläimen kanssa samaan luonnonympäristöön. Tämä kenties tuo ihmisen hetkellisesti myös lähemmäs omaa eläimyyttään. Toisaalta, kuten edellä olen esittänyt, molemmille haastatelluille luonto toimi myös pakopaikkana muilta ihmisiltä eli ihmisen toimintapiirin vastakohtana, mikä vahvistaa näkemystä ihmiskunnasta luonnosta erillisenä kokonaisuutena. Luontoon mennessään metsästäjä on poistunut ihmisen hallitsemasta maisemasta ja hänen täytyy toimia luonnon ehdoilla. Metsästäjä voi toki tehostaa saaliin saamista erilaisin keinoin, mutta hänen tulee toimia tiettyjen lakien ja säädösten rajoissa eikä saaliin saamista voi koskaan täydellisesti taata. Lisäksi etenkin hirven metsästyksen liittyy myös tietynlainen hallitsematon vaaran tuntu.

”Varsinki nuien hirvien kans on ko se iso eläin tulee ja kuinka pieneks siinä ittes tunnet.” (Mänty, 60-69)

”Mutta sillon joskus lapsena, neljätoistavuotiaana ku näki hirven mettässä nii se oli vaan lähinnä semmonen pelottava kokemus, että pitäskö mun oikeasti ampua tuo, että eikai tuohon voi osuakkaan.” (Paju, 20-29)

Usein, jos ihmisestä puhutaan arkikielessä *eläimellisenä* tai *eläimenä*, tarkoitetaan näillä termeillä jotakin villiä ja hallitsematonta, jopa julmaa. Nämä miellelyhtymät johtavat Astrid Guillaumen (2013) mukaan kunnioituksen puutteeseen eläimiä kohtaan (Guillaume 2013: 18.) Siispä jos eläimen kanssa samaan luontoon astuva metsästäjä ymmärtää ainakin jollain tasolla oman eläimyytensä suhteessa saaliin eläimyyteen, saa se kenties osaltaan hänet kunnioittamaan luontoa ympärillään.

4. Yhteenveto

Kuten edellä on käynyt ilmi, on metsästäjän luontosuhde monitahoinen ja monikerroksinen aihe. Molemmista toteuttamissani haastatteluissa korostui metsästyksen rooli luontosuhteen ylläpitäjänä ja haastatteleman metsästäjän osoittivat selkeää kiintymystä ja kunnioitusta luontoa kohtaan. Molemmat heistä kertoivat harrastaneensa metsästystä lapsuudesta asti, jolloin he ovat kasvaneet läheisessä suhteessa luontoon, ja luontoyhteys on jatkunut läpi elämän metsästysharrastuksen kautta. Metsästyskokemuksissa luontoa muisteltiin useiden aistien ja kokemusten kautta. Metsästäjän eläinsuhde osoittautui myös laajaksi aihealueeksi. Kunnioitus saalista kohtaan ja kumppanuus metsästyskoiran kanssa olivat keskeisiä metsästäjän eläinsuhdetta määritteleviä tekijöitä. Jokaista tässä opinnäytetyössäni käsittelemääni metsästäjän luontosuhteen osa-aluetta olisi helposti pystynyt tutkimaan paljon laajemmin ja perusteellisemmin, jopa kokonaan omana työnään. Juuri esimerkiksi metsästyskoiran ja metsästäjän suhde voisi olla kiinnostava jatkotutkimuskohde.

Yhdessä opinnäytetyössäni aihetta pystyy kuitenkin käsittelemään kokonaisuutena vain melko pintapuolisesti. Metsästäjän luontosuhde ja luontosuhde ylipäänsä tarjoaa kuitenkin runsaasti mahdollisuuksia lisätutkimukseen ja tarkempaan aiheeseen perehtymiseen. Luontosuhde onkin todennäköisesti tulevaisuudessa tärkeä tutkimuksen kohde, kun täytyisi löytää keinoja saada ihmiset arvostamaan maapallon elinympäristöjä ja toimimaan niiden hyväksi. Erilaiset olemassa olevat toiminnalliset suhteet luontoon ovatkin hyvä lähtökohta luontosuhteen tarkastelulle. Kuten tämä pienimuotoinen tutkimus osaltaan osoittaa, luovat tällaiset toiminnalliset luontoharrastukset, kuten metsästys, vahvoja luontosuhteita ja siten ehkäisevät alussa mainitsemaani luonnosta vieraantumisen ongelmaa pitämällä ihmiset yhteydessä luontoon.

Lähteet

Haastattelut

Haastattelu 1: Mänty, mies 60-69v (16.3.2022, Kemijärvellä)

Haastattelu 2: Paju, nainen 20-29v (17.3.2022, puhelimitse Kemijärvellä)

Painetut lähteet

1. Epäily, Niina. (2003). Metsästäjien ja lintuharrastajien Liminganlahden alueen käytön intressit, luontosuhde ja ympäristötietoisuus. Teoksessa Suopajärvi, Leena & Valkonen, Jarno (toim.): Pohjoinen luontosuhde: Elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin Yliopistopaino, Rovaniemi. 95-114.
2. Huldén, Lena. (2006). Esi-isämme eränkävijöinä. Teoksessa Malinen, Jere & Väänänen, Veli-Matti (toim.): Suomalainen metsästys. Paino Karisto Oy, Hämeenlinna. 10-14.
3. Kairikko, Juha K. (2006). Ensimmäisestä metsästysseurasta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Malinen, Jere & Väänänen, Veli-Matti (toim.): Suomalainen metsästys. Paino Karisto Oy, Hämeenlinna. 15-20.
4. Kairikko, Juha K. (2006). Sotakorvausvuosista 2000-luvulle. Teoksessa Malinen, Jere & Väänänen, Veli-Matti (toim.): Suomalainen metsästys. Paino Karisto Oy, Hämeenlinna. 21-27.
5. Karjalainen, Pauli Tapani. (2013). Ympäristön eletty mieli: Humaanin maantieteen polkuja. Teoksessa Valkonen, Jarno & Salonen, Toivo (toim.): Reittejä luontosuhteeseen. Juvenes Print, Tampere. 15-36.
6. Malinen, Jere & Väänänen, Veli-Matti. (2006). Esipuhe. Teoksessa Malinen, Jere & Väänänen, Veli-Matti (toim.): Suomalainen metsästys. Paino Karisto Oy, Hämeenlinna. 5.
7. Suopajärvi, Leena & Valkonen, Jarno. (2003). Johdanto. Teoksessa Suopajärvi, Leena & Valkonen, Jarno (toim.): Pohjoinen luontosuhde: Elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin Yliopistopaino, Rovaniemi. 5-8.
8. Valkonen, Jarno. (2013). Johdanto. Teoksessa Valkonen, Jarno & Salonen, Toivo (toim.): Reittejä luontosuhteeseen. Juvenes Print, Tampere. 5-12.
9. Vuorela, Toivo. (1975). Suomalainen kansankulttuuri. WSOY, Porvoo.

10. Ylimaunu, Juha. (2002). Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajana. Teoksessa Ilomäki, Henni & Lauhakangas, Outi (toim.): Eläin ihmisen mielenmaisemassa. Hakapaino Oy, Helsinki. 7-25.

Sähköiset lähteet

11. Dorninger, Christian & Abson, David J. & Fischer, Joern & von Wehrden, Henrik. (2017). Assessing sustainable biophysical human-nature connectedness at regional scales. *Environmental Research Letters*, 12: 1-11. Viitattu 16.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/315592257_Assessing_sustainable_biophysical_human-nature_connectedness_at_regional_scales
12. Ducarme, Frédéric & Couvet, Denis. (2020). What does 'nature' mean?. *Palgrave Communications*, 6.14: 1-8. Viitattu 16.5.2022. <https://www.nature.com/articles/s41599-020-0390-y>
13. Franco, Lara S. & Shanahan, Danielle F. & Fuller, Richard A. (2017). A Review of the Benefits of Nature Experiences: More Than Meets the Eye. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14.8: 864. Viitattu 16.5.2022. <https://www.mdpi.com/1660-4601/14/8/864>
14. Giuliani, Maria Vittoria. (2003). Theory of Attachment and Place Attachment. Teoksessa Bonnes, Mirilia & Lee, Terence & Bonaiuto, Marino (toim.): Psychological Theories for Environmental Issues. Routledge, New York. 137-170. Viitattu 16.5.2022.
15. Guillaume, Astrid. (2013). Humanity and Animality: A Transdisciplinary Approach. *HSS*, 2.3: 13-32. Viitattu 16.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/270270989_Humanity_and_Animality_A_Transdisciplinary_Approach
16. Ives, Christopher D. & Abson, David J. & Von Wehrden, Henrik & Dorninger, Christian & Klaniecki, Kathleen & Fischer, Joern. (2018). Reconnecting with nature for sustainability. *Sustainability Science*, 13: 1389-1397. Viitattu 16.5.2022. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-018-0542-9>
17. Kallinen, Timo & Nygren, Anja & Tammisto, Tuomas, toim. (2012). Ympäristö ja kulttuuri. Unigrafia, Helsinki. Viitattu 16.5.2022. <http://hdl.handle.net/10138/35717>
18. Kopinina, Helen & Shoreman-Ouimet, Eleanor. (2013). Introduction: Environmental Anthropology of Today and Tomorrow. Teoksessa Kopinina, Helen & Shoreman-Ouimet,

- Eleanor (toim.): *Environmental Anthropology: Future Directions*. Routledge, New York. 1-22. Viitattu 16.5.2022.
19. Kunchambo, Vimala & Lee, Christina K.C. & Brace-Govan, Jan. (2017). Nature as extended-self: Sacred nature relationship and implications for responsible consumption behavior. *Journal of Business Research* 74: 126-132. Viitattu 16.5.2022. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.10.023>
 20. Mullin, Molly H. (1999). *Mirrors and Windows: Sociocultural Studies of Human– Animal Relationships*. *Annual Review of Anthropology*, 28: 201– 224. Viitattu 16.5.2022. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.anthro.28.1.201>
 21. Mullin, Molly H. (2002). Animals and anthropology. *Society & Animals* 10.4: 387-393. Viitattu 16.5.2022. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.anthro.28.1.201>
 22. Nadasdy, Paul. (2007). The gift in the animal: The ontology of hunting and human-animal sociality. *American Ethnologist*, 34.1: 25-43. Viitattu 16.5.2022. <https://doi.org/10.1525/ae.2007.34.1.25>
 23. Orr, Yancey & Lansing, Stephen & Dove, Michael R. (2015) *Environmental Anthropology: Systemic Perspectives*. *Annual Review of Anthropology*, 44: 153-168. Viitattu 16.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/281132167_Environmental_Anthropology_Systemic_Perspectives
 24. Ruusila, Vesa & Pesonen, Mauri. (2004). Interspecific cooperation in human (*Homo sapiens*) hunting: the benefits of a barking dog (*Canis familiaris*). *Annales Zoologici Fennici* 41.4: 545-549. Viitattu 16.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/239920430_Interspecific_cooperation_in_human_Homo_sapiens_hunting_The_benefits_of_a_barking_dog_Canis_familiaris
 25. Scannell, Leila & Gifford, Robert. (2014). The psychology of place attachment. Teoksessa Gifford, Robert (toim.): *Environmental Psychology: Principles and Practice*. Optimal Books, Victoria. 272-300. Viitattu 16.5.2022. https://www.researchgate.net/publication/279718543_The_psychology_of_place_attachment
 26. Shanklin, Eugenia. (1985). *Sustenance and Symbol: Anthropological Studies of Domesticated Animals*. *Annual Review of Anthropology*, 14: 375– 403. Viitattu 16.5.2022. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.an.14.100185.002111>
 27. Suomen Metsästäjäliitto. (n.d.). Hyvät metsästystavat. Verkkosivu. Viitattu 26.4.2022. <https://metsastajaliitto.fi/metsastajalle/hanki-tietoa/oppaat/hyvat-metsastystavat>

Liitteet

Liite 1: Haastattelujen teemalista

Taustoittavat kysymykset:

1. Minkä ikäinen olet?
2. Missä päin Suomea asut?
3. Missä päin Suomea metsästät?
4. Kuinka kauan olet harrastanut metsästäystä?
5. Metsästävätkö muut perheenjäsenesi tai sukulaisesi?
6. Kuinka suuri merkitys kotitaloudessanne on itse metsästetyllä lihalla?
7. Onko metsästyksellä taloudellisia merkityksiä? (esim. kustannukset, saatu tuotto)

Metsästys toimintana:

8. Mikä sai sinut alun perin kiinnostumaan metsästyksestä?
9. Miten opit metsästäämään?
 - 9.1. Opettiko joku?
 - 9.2. Mistä tietoa?
10. Millaisia tietoja ja taitoja metsästyksessä tarvitaan?
11. Miksi metsästät?
 - 11.1. Millaista hyötyä metsästämisestä on (materiaalista ja muunlaista)?
12. Missä metsästät?
 - 12.1. Millainen maasto?
 - 12.2. Mitä eläimiä alueella yleisimmin esiintyy (sekä metsästettävät että muut)?
13. Millaista saalista metsästät?
 - 13.1. Mitä eläimiä?
 - 13.2. Mihin tarkoitukseen?
14. Millaisia menetelmiä käytät yleensä metsästyksessä?
15. Metsästätkö yleensä yksin vai ryhmässä?
 - 15.1. Yhteisöllisyyden merkitys?
 - 15.2. Millainen yhteisö?

- 15.3. Perhe- ja sukusidonnaisuus (oma isä, omat lapset)?
16. Millainen on tyypillinen metsästysreissu?
 - 16.1. Mitä tehdään?
 - 16.2. Miten etenee?
 - 16.3. Kenen kanssa ollaan?
 - 16.4. Kuinka pitkään ollaan?
 - 16.5. Miten saalis löytyy?
17. Liittyykö metsästyksesi joitakin perinteitä/ perinteisiä tapoja toimia?
18. Onko sinulla jotakin erityisen mieleen jäänyttä metsästyskokemusta?

Luonto paikkana

19. Millainen merkitys luonnolla on sinulle?
20. Onko metsästystarkoituksessa luonnossa liikkuminen erilaista verrattuna muuhun luonnossa liikkumiseen?
 - 20.1. Jos on, millä tavalla?
 - 20.2. Täytyykö luontoon suhtautua eri tavalla?

Eläinsuhde

21. Käytätkö koira apuna metsällä? (Ellei ole aiemmin tullut ilmi)
 - 21.1. Miksi käytät/et käytä?
22. Mitä hyötyä koirasta on metsällä?
23. Millainen on hyvä metsästyskoira?
24. Millaista on kohdata saaliseläin metsässä?
25. Millainen on suhteesi saaliseläimeen?

Muutos

26. Ovatko metsästystavat muuttuneet sinä aikana, kun olet harrastanut metsästystä?
 - 26.1. Jos ovat, miten?
27. Oletko huomannut muutosta ihmisten suhtautumisessa metsästykseseen?
28. Missä määrin naiset ovat tulleet mukaan metsästykseseen?